

Hätähuuto päiväkotilasten puolesta

■ HEIKKI HIILAMO

Marjatta Kalliala: *Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa.* Gaudeamus 2012.

Julkista päivähoitoa pidetään syystä pohjoismaisen hyvinvointimallin kulmakivenä. Se edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa mahdollistamalla pienten lasten äitien työssäkäynnin, tuo lähes koko ikäluokan julkisten palveluiden piiriin ja tasoittaa tietä pienokaisten ensimmäiseen kouluvuoteen.

Viime vuosina myös taloustieteilijät ovat alkaneet puhua julkisen päivähoiton puolesta. Eri tutkimuksissa on osoitettu, että varhaiskasvatukseen sijoitetut varat tuottavat paljon enemmän kuin investoinnit kouluihin tai yliopistoihin. Tämä ei ole yllättävää, koska virikkeitä varhaisina elinvuosina ovat ratkaisevia lasten kykyjen kehittymiselle. Pohja Pisa-menestykselle luodaan päiväkodeissa.

Tuolloin on mahdollista puuttua tehokkaasti esimerkiksi oppimisvaikeuksiin ja kaventaa lasten sosioekonomisissa taustoissa olevia eroja, jotka muuten voivat ”periytyä” ja aiheuttaa ylisukupolvista köyhyyttä ja syrjäytymistä.

Määrittämissä suomalaisen päivähoito on maailman ykkösluokkaa – edullista, kattavaa ja arvostettua. Mutta varhaiskasvatuksen dosentti Marjatta Kallialan laattutestissä päivähoitomme reputtaa surkeasti. Kirja *Lapsuus hoidossa?* on puhuttelevaa luettavaa ennen muuta päiväkotilasten vanhemmille, mutta myös muille, jotka

ovat kiinnostuneita suomalaisten pärjäämisestä tulevaisuuden oppimisyhteiskunnassa.

Kalliala ei ota kantaa kotilapsuuden puolesta päiväkotilapsuutta vastaan, vaan keskittyy päivähoiton laatuun, tarkemmin sanottuna päiväkotien varhaiskasvatuksen kelvottomaksi väittämäänsä tilaan. Kalliala tosin kutsuu lasten pisimpiä päiviä vuoropäiväkodeissa ”osittaisiksi huostaanotoiksi” ja vaatii näiden lyhentämistä. Hän esittää myös kotona olevien vanhempien lasten päivähoito-oikeuden rajoittamista (maksuttomaan puolipäivähoitoon).

Katteenonta tyytyväisyyttä

Kyselyissä vanhemmat kertovat olevansa tyytyväisiä päivähoitoon. Kallialan mukaan he eivät kuitenkaan tiedä, mitä päiväkodeissa todellisuudessa tapahtuu. Vanhemmat eivät myöskään osaa kaivata parempaa, koska he eivät tiedä millaista laadukkaan varhaiskasvatuksen tulisi olla. Lisäksi vanhemmat haluavat uskoa, että lapsella on hyvä olla päiväkodissa, kun hänet on sinne kerran pantu.

Kallialan mukaan päiväkodeissa on paljon ikävystyneitä lapsia, joita henkilökunta kutsuu ”vaeltelijoiksi”. Vika ei ole lapsissa, jotka eivät jaksa parin päiväkotivuoden jälkeen innostua samasta pienestä legolaatikosta, vaan laadukkaan varhaiskasvatuksen puutteesta. Kallialan kuva päivähoidosta on niin murheellinen, että tekisi mieli väittää kirjoittajan liioittelevan. Omiin havaintoihin perustuvat esimerkit päiväkotielämän arjesta, omat tutkimukset ja monipuoliset lähteet osoittavat, että Kalliala tietää mistä puhuu.

Yksinkertaisesti sanottuna päiväkodeissa ei Kallialan mukaan tehdä sitä, mitä lasten kanssa pitäisi tehdä eli musisoida, maallata, muovailta, nikkaroida, ommella, tanssia, dramatisoida, loruilla ja kertoilla. Lapsilta puuttuu leluja, leikkikilat ovat ankeat. Aikuisen asiat – hallinnolliset tehtävät, vanhempien soitot, henkilökunnan juoruilut – keskeyttävät alituisesti lasten tekemisen. Lasten ja aikuisten kontaktit ovat ojentamista ja muistuttamista, lasten aloitteita väheksytään.

Virikeköyhät päiväkotipäivät lisäävät edelleen eriarvoisuutta, koska vastapainoksi valistuneet vanhemmat ovat alkaneet ”harrastuttaa” yhä pienempiä lapsia.

Patenttiratkaisuksi päivähoiton ongelmiin on mainittu ryhmäkokojen pienentäminen. Kalliala ei tyydy tähän. Ryhmäkoko voi olla ongelma, mutta olennaisempaa on se, mitä ryhmät tekevät. Ryhmien pienentäminen ei tee kaikista työntekijöistä osaavia ja motivoituneita.

Vastuuta ”oikeille”

lastentarhanopettajille

Suomi on ainoa Euroopan maa, jossa varhaiskasvatus on osa sosiaalipalveluita. Sosiaalityössä perhe nähdään heikkona ja ongelmallisena. Kärjistäen henkilökunnan tehtävänä on tarkkailla lapsia ja raportoida poikkeavuuksista. Äärimmillään sosiaalityön näkökulma päivähoitoon tarkoittaa sitä, että kaikki perheet tarvitsisivat jalkautuvaa perhetyötä. Kalliala tyrmeää tämän: ”Niin kauan kuin päiväkodeissa on lapsia, siellä ei voi tehdä laaja-alaista sosiaalityötä.”

Suomalaislapset eivät ole onneksi enää pitkään ”sosiaalitoimen asiakkaita”. Hallitusohjelmassa lu-

vataan siirtää päivähoito sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriöön ja valmistella uusi laki varhaiskasvatuksesta. Tällä vedenjakajalla Kalliala haluaisi puuttua ennen muuta koulutukseen: ”Kaikkiällä muualla tunnistetaan ja tunnustetaan koulutuksen ja osaamisen merkitys, mutta päivähoidossa useimmille vanhemmille näyttää olevan yhdentekevää, miten koulutetut aikuiset ottavat vastuun heidän lapsensa hoivasta, kasvatuksesta ja oppimisesta.”

Vastuuta kantavat kaksi työntekijäryhmää, lastentarhanopettajat ja lastenhoitajat. Käytännössä lastentarhanopettajina työskentelee yhä useammin ammattikorkeakoulusta valmistuneita sosionomeja, joiden koulutusidentiteetti perustuu sosiaalityöhön ja heikon perheen puhutapaan. Lastenhoitajina toimii puolestaan lähihoitajia, joiden tausta on sairaanhoidossa.

Vain pieni osa päiväkotien työntekijöistä on saanut yliopistollisen lastentarhanopettajan koulutuksen, johon kuuluu kolme vuotta varhaispedagogiikan opintoja. Kalliala tietää sohaisevansa ampiispesää kysymällä: ”Jos vuoden opinnot riittävät tekemään sosionomista pätevän lastentarhanopettajan, miksi lastentarhanopettajat tarvitsevat vastaavia opintoja kolminkertaisen määrän?”

Kalliala näkee taitavasti läpi asiakirjajargonin. Ohjelmajulistukset erilaisten osaamisalueiden yhdistämisestä eivät toimi päiväkodin lattialla. Ammattikateuden ja työpaikkahygienian vuoksi päiväkodeissa jätetään väliin askarte-luja, musiikkituokioita ja draama-leikkejä. Kallialan mukaan välinpitämätön suhtautuminen koulutuk-

seen kertoo terveen ammatillisen kunnianhimon puutteesta. Kärsijöinä ovat lapset.

Voidaan toki väittää, että lastentarhanopettajien opettaja vetää kotiinpäin ja että kirjassa paisutellaan tarkoituksellisesti päiväkotien ongelmia. Tähän asti laajempi keskustelu varhaiskasvatuksesta on kuitenkin ollut kuin kuollutta konia potkisi. Suomalaisessa perhepolitiikassa painotetaan päivähoiton ohella niin vahvasti myös kotihoitoa, ettei päivähoiton laatu ole noussut samalla tavalla keskusteluun kuin peruskoulujen tilanne. Jos Suomen tulevaisuuden ajatellaan olevan lapsissa, Marjatta Kallialan kirjaa *Lapsuus hoidossa?* voi hyvinkin pitää yhtenä vuoden tärkeimmistä tietokirjoista.

Kirjoittaja on Kelan tutkimusprofessori.